

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 71/2018 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 30/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Kari Liede, oikeusministeriö
- valtakunnanvouti Juhani Toukola, Valtakunnanvoudinvirasto
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- johtava kihlakunnanvouti Nina Wiberg, Etelä-Karjalan ulosottovirasto
- johtava kihlakunnanvouti Kari Virtanen, Pirkanmaan ulosottovirasto
- johtava kihlakunnanvouti Kari Filpus, Satakunnan ulosottovirasto
- puheenjohtaja Outi Ahonen, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry
- kihlakunnanulosottomies Petteri Suhonen, Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry
- puheenjohtaja Marika Valjakka, Suomen Kihlakunnanvoudit r.y.
- professori Tuula Linna
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Turun hovioikeus
- Vantaan käräjäoikeus
- Ahvenanmaan maakunnanvoudinvirasto
- Helsingin ulosottovirasto
- Lapin ulosottovirasto
- Oikeusrekisterikeskus
- tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

- Verohallinto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Takuusäätiö sr
- Finanssiala ry
- Kihlakunnanulosottomiehet r.y.
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Perimistöimistojen Liitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Velallisten tuki ry
- Velkaneuvonta ry
- Timo Heikkinen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulosottokaarta, haastemieslakia, eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä annettua lakia ja saamen kielilakia. Laki Valtakunnanvoudinvirastosta ja laki Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta kumottaisiin.

Ehdotetuilla laeilla toteutettaisiin ulosoton rakenneuudistukseen liittyvät organisaatiomuutokset. Nykyinen ulosottolaitos organisoitaisiin yksiportaiseksi. Keskushallintovirastona toimivasta Valtakunnanvoudinvirastosta ja 22 ulosottovirastosta muodostettaisiin yksi valtakunnallinen virasto, Ulosottolaitos. Ulosottolaitoksella olisi Valtakunnanvoudinvirastoa vastaava, hallinnosta huolehtiva keskushallinto. Ulosottolaitoksen toimipaikoista säädettäisiin nykyistä vastaavasti oikeusministeriön asetuksella. Ulosottolaitosta johtaisi valtakunnanvoudi apunaan apulaisvaltakunnanvoudi. Heillä olisi ulosottomiehen asema. Ulosottomiesten asemaan itsenäisinä lainkäyttöviranomaisina esityksellä ei olisi vaikutuksia.

Täytäntöönpano jaettaisiin laajaan täytäntöönpanoon, erityistäytäntöönpanoon ja perustäytäntöönpanoon. Perustäytäntöönpano olisi sellaisten maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa, jotka voidaan käsitellä nopeasti, velallista tapaamatta ja lähtökohtaisesti sähköisin menetelmin. Laajan täytäntöönpanon ulosottomiehellä olisi sama toimivalta kuin ulosottomiehellä on voimassa olevan lain nojalla. Erityistäytäntöönpano vastaisi nykyistä ulosoton erikoisperintää.

Laajaa täytäntöönpanoa toimitettaisiin alueellisissa toimintayksiköissä. Aluejaosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Perustäytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanoon kuuluvia ulosottoasioita käsiteltäisiin asianomaisessa valtakunnallisessa toimintayksikössä. Oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin siitä, minkä toimintayksikön toimintoja kuhunkin toimipaikkaan sijoitetaan. Toimintayksikön päällikkönä olisi johtava kihlakunnanvoudi. Tiettyjen erityisosaamista vaativien täytäntöönpanotoimien keskittämisestä tietyille ulosottomiehille voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella.

Uusi henkilöstöryhmä, ulosottotarkastajat, hoitaisi perustäytäntöönpanoa. Kihlakunnanulosottomiehen ja maakunnanulosottomiehen virkanimikkeet ehdotetaan muutettaviksi ulosottoylitarkastajaksi.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esitys on osa ulosoton rakenneuudistusta. Siinä ehdotetaan, että nykyisin keskushallintovirastona toimivasta Valtakunnanvoudinvirastosta ja 22 ulosottovirastosta muodostetaan yksi valtakunnallinen virasto, Ulosottolaitos. Uudistuksen yhteydessä ulosotossa tapahtuva täytäntöönpano jaetaan laajaan täytäntöönpanoon, erityistäytäntöönpanoon ja perustäytäntöönpanoon. Uusi henkilöstöryhmä, ulosottotarkastajat, hoitaa perustäytäntöönpanoa. Kihlakunnan-ulosottomiehen ja maakunnanulosottomiehen virkanimikkeet muuttuvat ulosottoylitarkastajiksi.

Esityksen taustalla on vuosille 2013—2025 laadittu oikeudenhoidon uudistamisohjelma. Sen keskeisenä tavoitteena on muuttaa ulosottolaitoksen organisaatiota ja toimintaa siten, että se mahdollistaa sopeutumisen myös tulevaisuuden mahdollisiin määrärahalleikkauksiin, menettelyn tehokkuus ja oikeudenhoidon laatu säilyttäen. Esityksellä on tarkoitus luoda rakenteet, jotka vastaavat taloudellisiin ja toiminnallisiin haasteisiin myös pitemmällä tähtäimellä. Sen tuloksena työtä tehtäisiin kevyemmässä organisaatorakenteessa ja pienemmällä henkilökunnan määrällä, mutta tarkoituksenmukaisemmalla henkilöstörakenteella ja tehokkaammilla prosesseilla (HE, s. 5).

Hallituksen esityksessä selostetuista syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Organisaatorakenne ja toimipaikat

Esityksen myötä luovutaan kaksipuolaisesta ulosotto-organisaatiosta. Nykyisin keskushallintotallolla olevan operatiivisen johdon ja ohjauksen tehtävät siirretään perustettavaan uuteen virastoon, jossa näitä hoitaa keskitetysti Ulosoton keskushallinto. Ulosottolaitosta johtaa valtakunnanvoudi apunaan apulaisvaltakunnanvoudi. Oikeusministeriöllä säilyy ulosottotoimen strateginen suunnittelu ja ohjaus, talousarviosuunnittelu ja säädösvalmistelu.

Ulosottolaitoksessa on esityksen mukaan laajan täytäntöönpanon alueelliset toimintayksiköt, joiden aluejaosta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1. lakiehdotuksen 1 luvun 11 §). Lisäksi Ulosottolaitoksessa on perustäytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon valtakunnalliset toimintayksiköt. Ulosottolaitoksen toimipaikoista on tarkoitus säätää nykyistä vastaavasti oikeusministeriön asetuksella. Oikeusministeriön asetuksella on tarkoitus säätää myös niiden tehtävistä eli siitä, minkä toimintayksikön toimintoja kuhunkin toimipaikkaan olisi sijoitettuna. Lain tasolla ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi nimenomaisesti siitä, että Ulosottolaitoksella on toimipaikka Ahvenanmaan maakunnassa, jossa hoidetaan myös perustäytäntöönpanoon kuuluvat asiat.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhden viraston organisaatiossa voidaan keskittää tehtäviä sekä vastata joustavasti henkilöstöresurssien muutostarpeisiin. Tämä mahdollistaa nykyistä

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

paremmin myös erikoistumisen ammatillista erityisosaamista vaativiin tehtäviin. Laajaa täytäntöönpanoa toimittavat ulosottomiehet erikoistuvat enemmän selvitystyötä edellyttävien ulosottoasioiden hoitamiseen, minkä arvioidaan tehostavan vaativissa ulosottoasioissa täytäntöönpanoa ja parantavan sen laatua. Laajaa täytäntöönpanoa toimittavia ulosottoylitarkastajia on tarkoitus sijoittaa lähtökohtaisesti kaikkiin Ulosottolaitoksen toimipaikkoihin siten, että palveluiden alueellinen saatavuus turvataan. Sen sijaan kaikissa toimipaikoissa ei toimiteta perustäytäntöönpanoa eikä erityistäytäntöönpanoa. Näiden toimintojen ja samalla niihin kuuluvien ulosottomiesten sijoittelussa on tarkoitus ottaa huomioon myös asianomaisen toimintayksikön toiminnalliset tarpeet ja samalla taloudelliset näkökohdat. Perustäytäntöönpanon keskittämällä pyritään yhtenäistämään massaluonteisten ulosottoasioiden käsittelyä ja siten osaltaan edistämään oikeusvarmuutta. Tavoitteena on, että esimerkiksi käytäntö velallisille myönnettävissä helpotuksissa yhtenäistyy.

Lakivaliokunta pitää edellä selostettuja seikkoja hyväksyttävänä perusteina nyt ehdotettavalle organisaatiouudistukselle. Erityisesti yhtenäisten käytäntöjen turvaaminen on velallisten aseman kannalta tärkeää.

Lakivaliokunta kuitenkin korostaa, että toimintaa järjestettäessä on huolehdittava palveluiden alueellisesta saatavuudesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta. On tärkeää, että ulosottokaareen ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva nimenomainen säännös (1 luvun 11 §:n 4 mom.). Kuten esityksen perusteluissa todetaan (s. 45), palvelujen alueellisesta saatavuudesta huolehtiminen pitää sisällään sen, että kullekin muodostettavalle laajan täytäntöönpanon alueelle on järjestettävä asianmukaiset ja toiminnallisesti riittävät ulosottopalvelut kaikille ulosoton asiakkaille riippumatta siitä, missä toimintayksikössä heidän asioitaan hoidetaan.

Varsinaisista toimipaikoista säädetään edellä todetuin tavoin oikeusministeriön asetuksella. Valtakunnanvoudinvirasto on syksyllä 2017 tehnyt oikeusministeriölle esityksen ulosoton toimipaikkaverkoston uudistamisesta siten, että 19 toimipaikkaa lakkautetaan. Oikeusministeriöltä saadun tiedon mukaan oikeusministeri on päättänyt, että ulosoton toimipaikkaverkostoon ei tehdä nyt muutoksia. Toimipaikkaverkoston mahdollisia muutoksia tarkastellaan oikeusministeriön mukaan uudelleen vuoden 2019 lopulla, kun ulosottolaitoksen uudistus on edennyt pidemmälle. Lakivaliokunta painottaa sen tärkeyttä, että toimipaikkaverkko säilytetään suhteellisen tiheänä, jotta ulosoton asiakkaiden asiointimatkat ja virkamiesten toimitusmatkat eivät muodostu liian pitkiä. Niin ikään on tärkeää, että organisaatiouudistuksesta huolimatta ulosoton käytännön rooli myös velallisia neuvovana ja esimerkiksi eteenpäin velkaneuvonnan palveluihin ohjaavana säilyy jatkossakin.

Täytäntöönpanon jakaminen

Organisaatiomuutoksen lisäksi keskeinen ehdotus ulosoton rakenneuudistuksen kannalta on ulosoton täytäntöönpanon jakaminen perustäytäntöönpanoon, laajaan täytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanoon (ks. HE, s. 20—28 ja 1. lakiehdotuksen 1 luvun 2 a §).

Esityksen mukaan laajassa täytäntöönpanossa voidaan panna täytäntöön kaikkia ulosottokaaren 1 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja velvoitteita ja turvaamistoimia, ja sitä toimittavat ulosottoylitarkastajat eli nykyiset kihlakunnanulosottomiehet sekä kihlakunnanvoudit. Tarkoitus on, että laa-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

jaa täytäntöönpanoa toimittavat ulosottomiehet erikoistuvat enemmän selvitystyötä edellyttävien ulosottoasioiden hoitamiseen, jolloin laajassa täytäntöönpanossa voidaan keskittyä vaativiin ja laajaa tutkintaa edellyttäviin ulosottoasioihin, realisoitavan omaisuuden ulosmittauksiin ja myyntiin sekä paikkasidonnaisiin täytäntöönpanotoimiin (esimerkiksi häätöjen täytäntöönpano). Tämän arvioidaan tehostavan vaativien ulosottoasioiden täytäntöönpanoa. Laajassa täytäntöönpanossa vastaava ulosottomies määräytyy pääsääntöisesti vastaajan koti- tai asuinpaikan taikka toimipaikan mukaan.

Erityistäytäntöönpano vastaa nykyistä erityisperintää. Perustäytäntöönpano sen sijaan on uusi menettelymuoto, jossa toimitetaan massaluontoista maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa tapauksissa, jotka voidaan käsitellä nopeasti, velallista tapaamatta ja lähtökohtaisesti sähköisin menetelmin. Lisäksi edellytetään, ettei täytäntöönpanossa ole tarpeen ulosmitata sellaista omaisuutta, joka tulee muuttaa rahaksi. Velalliset, joiden ulosottoasiat ovat rutiiniluontoisia ja vähemmän selvittelytyötä vaativia, ovat jatkossa siten pääsääntöisesti perustäytäntöönpanossa. Perustäytäntöönpanoa toimittaa esityksen mukaan uusi virkamiesryhmä, ulosottotarkastajat, sekä heidän esimiehinään johtava kihlakunnanvoudi ja kihlakunnanvoudit. Perustäytäntöönpano hoidetaan keskitetysti. Tällä pyritään yhtenäistämään massaluonteisten ulosottoasioiden käsittelyä ja siten osaltaan edistämään oikeusvarmuutta.

Tarkoitus on, että velallisen ulosottoasioita käsitellään joko perustäytäntöönpanossa tai laajassa täytäntöönpanossa sen mukaan, minkä laajuisia ja tyyppisiä toimenpiteitä täytäntöönpano edellyttää. Perustäytäntöönpanossa käsitellään vain maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa, kun taas laajassa täytäntöönpanossa käsitellään kaikkia täytäntöönpanolajeja. Käytännössä velallisista suurimman osan ulosottoasiat käsitellään perustäytäntöönpanossa. Yritysvelallisten ulosottoasioiden käsittely tapahtuu kuitenkin laajassa täytäntöönpanossa.

Hallituksen esityksen mukaan (s. 24, 25 ja 28) ehdotetulla täytäntöönpanon jaottelulla ei muuteta velalliskohtaista käsittelyä eikä vastaavan ulosottomiehen periaatetta. Lähtökohta on, että sama ulosottomies käsittelee velallisen kaikki ulosottoasiat. Samaa vastaajaa koskevia ulosottoasioita voidaan kuitenkin esityksen mukaan käsitellä yhteistyössä perintäryhmässä. Myös valtioneuvoston asetuksella säädettyjä erityisosaamista vaativia täytäntöönpanotoimia voidaan esityksen mukaan keskittää tietyille ulosottomiehille.

Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on kannattanut täytäntöönpanon jakamista laajaan täytäntöönpanoon ja perustäytäntöönpanoon ehdotetulla tavalla. Useat asiantuntijat ovat kuitenkin arvostelleet ehdotusta arvioiden sen aiheuttavan ongelmia, kuten työmotivaation vähentymistä ja sitä kautta perintätuloksen heikkenemistä. Lisäksi se voi aiheuttaa täytäntöönpanon viivästymistä ja päällekkäistä työtä. Myös velallisten oikeusturvan ja velkojien maksunsaantioikeuden on arvioitu vaarantuvan.

Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan täytäntöönpanon jakamisen etuna on, että se tukee erikoistumista ja lisää ulosottomenettelyn yhdenmukaisuutta. Pitkällä tähtäimellä sen voidaan arvioida myös parantavan mahdollisuuksia tehostaa toimintaa. Täytäntöönpanon jakamisen toimivuutta ja vaikutuksia tulee kuitenkin tarkoin seurata ja ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, jos ongelmia ilmenee.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Keskeisenä valiokunta pitää sitä, että asiat jakautuvat velallisten ja velkojien sekä täytäntöönpanon toteuttamisen kannalta oikein ja tarkoituksenmukaisesti eri täytäntöönpanon lajeihin. Niin ikään on tärkeää, että oikeat asiat siirtyvät perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon ja laajasta täytäntöönpanosta perustäytäntöönpanoon. Lisäksi tulee huolehtia muun muassa siitä, että perustäytäntöönpanon suorittajilla on asiantuntemusta tunnistaa ja arvioida siirtämisen edellytyksiä.

Valiokunta pitää vastaava ulosottomies -järjestelmän säilyttämistä tärkeänä. Kuten esityksestä ilmenee, velallisella ei aina kuitenkaan välttämättä ole käytännön mahdollisuutta päästä tapamaan vastaavaa ulosottomiestä henkilökohtaisesti maantieteellisten etäisyyksien vuoksi. Valiokunta korostaakin, että uudistuksessa on erityistä huomiota kiinnitettävä sähköisten sekä muiden asiointipalvelujen kehittämiseen. Tärkeää on, että velallinen voi asioida henkilökohtaisesti missä tahansa Ulosottolaitoksen toimipaikassa, jättää sinne asiakirjoja tai keskustella päivystävän ulosottomiehen kanssa. Lisäksi tulee mahdollistaa asioiminen vastaavan ulosottomiehen kanssa puhelimitse, kirjeitse tai muun sähköisen yhteyden avulla.

Perustäytäntöönpanon sisällöstä säädetään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 2 a §:n 3 momentissa, jossa on myös valtuus säätää perustäytäntöönpanon tehtävistä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 30/2018 vp, s. 2) katsonut, että perustäytäntöönpanosta tulee säätää laissa ehdotettua täsmällisemmin. Laista tulee käydä ilmi perusteet esimerkiksi perustäytäntöönpanon toimivallasta ja ulosottoasioiden siirtämisestä laajaan täytäntöönpanoon. Edellä esitettyyn ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 1 luvun 2 a §:n 3 momentin täydentämistä sekä uuden 2 b §:n lisäämistä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Palkkausjärjestelmä

Esityksestä ilmi käyvin tavoin (s. 23) organisaatiomuutoksen ja tehtävien uudelleen jakamisen ohella, osana rakenneuudistusta, on tarkoitus uudistaa ulosottolaitoksen palkkausjärjestelmät. Sähköisten ja automatisoitujen perintätehtävien siirtämisellä perustäytäntöönpanoon voidaan ohjata Ulosottolaitoksen palkkausrakennetta vastaamaan tehtävien laatua ja vaativuutta sekä vähentää palkkakustannuksia. Varsinainen palkkausjärjestelmien uudistaminen on kuitenkin virkaehtosopimusneuvotteluihin liittyvä asia, eikä siltä osin koske nyt käsiteltävää hallituksen esitystä. Oikeusministeriöltä saadun tiedon mukaan työnantajan ja virkamiehiä edustavien järjestöjen neuvottelut asiassa ovat käynnissä.

Esityksen mukaan (HE, s. 15—16) kihlakunnanulosottomiesten palkkauksessa noin kolmasosa palkasta tulee perimispalkkioina, jotka määräytyvät velallisten maksujen mukaan. Vaikka järjestelmä kannustaa hyviin työsuorituksiin, lainkäyttötoiminnassa on esityksen mukaan periaatteellisesti ongelmallista, että toimitusmiehen oma palkkaus määräytyy osaksi sen mukaan, minkälaisia ratkaisuja hän tekee. Käytetty maksukehotuksen laji, maksujen ajankohta ja jaksotus, velallisille annetut vapaakuukaudet, lykkäykset palkanulosmittaukseen työttömyysjakson johdosta tai pädätyksen alentaminen sairauden tai muun syyn perusteella palkanulosmittauksessa vaikuttavat toimitusmiehen oman palkkauksen suuruuteen.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Myös lakivaliokunnan mielestä nykyiseen palkkausjärjestelmään voidaan katsoa liittyvä periaatteellisia ongelmia ottaen huomioon, että ulosotossa on kyse lainkäytöstä ja ulosottomies on lainkäyttöviranomainen. Valiokunnan mielestä palkkausjärjestelmän kannustavuus voidaan toteuttaa muullakin tavoin kuin velallisten maksujen mukaan määräytyvällä provisiopalkalla, esimerkiksi henkilökohtaisella suorituslisällä. Joka tapauksessa on tärkeää, että palkkausjärjestelmä on motioiva ja kannustava, jotta perimistulos ei heikkene, mutta ottaa samalla huomioon velallisten ja velkojien edut.

Ulosottolaitoksen hallinto ja lainkäytön riippumattomuus

Ehdotetussa organisaatiouudistuksessa nykyinen hallintovirasto, Valtakunnanvoudinvirasto, lakkaa ja sulautuu 22 ulosottoviraston kanssa yhteen valtakunnalliseen virastoon eli Ulosottolaitokseen. Ulosottolaitoksen tehtäviin kuuluu lainkäyttö. Lakivaliokunta on esitystä käsitellessään arvioinut sitä, onko ehdotettu organisaatorakenne lainkäytön riippumattomuuden kannalta asianmukainen. Valiokunta on arvioinut myös sitä, onko perusteltua, että valtakunnanvouti ja apulaisvaltakunnanvouti ovat esitetyn mukaisesti jatkossa ulosottomiehiä, joiden tehtäviin kuuluu lainkäyttö, vai onko perustellumpaa, että kyseisillä virkamiehillä on vain hallinnollisia tehtäviä.

Valtakunnanvoudilla on toimivalta Ulosottolaitoksen johtamisessa ja ohjauksessa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että myös voimassaolevan sääntelyn mukaan paikallisen ulosottoviraston lainkäyttäjäpäälliköllä on vastaavankaltaista toimivaltaa johtamisen ja ohjauksen osalta. Voimassa olevan ulosottotoimen hallinnosta annetun asetuksen (1321/2007) 9 §:n mukaan ulosottoviraston päällikön tehtävänä on muun muassa johtaa ja kehittää viraston toimintaa sekä seurata ja valvoa ulosottotoiminnan yhdenmukaisuutta. Vertailun vuoksi tuomioistuinelaitoksessa päällikkötuomarin tehtäväksi on asetettu tuomioistuinlain (673/2016) 8 luvun 2 §:n mukaan muun muassa valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta tuomioistuimen ratkaisuihin. Päällikkötuomari osallistuu kyseisen säännöksen mukaan lainkäyttöön siinä määrin kuin hänen muut tehtävänsä sen sallivat. Lakivaliokunnan mielestä lähtökohtaisesti se, että päällikköasemassa olevalla ja hallinnollisia tehtäviä hoitavalla virkamiehellä on myös lainkäyttötehtäviä, ei muodostu ongelmalliseksi.

Esitykseen on sisällytetty myös nimenomaiset säännökset, joiden tarkoitus on korostaa ja taata ulosottomiesten riippumattomuutta uudessa organisaatiossa. Itsenäisten lainkäyttöviranomaisten ratkaisuvapauden korostamiseksi sisällytetään nimenomainen säännös (1. lakiehdotuksen 1 luvun 7 §:n 4 mom.), jonka mukaan valtakunnanvouti tai apulaisvaltakunnanvouti eivät saa ottaa johtavan kihlakunnanvoudin tai kihlakunnanvoudin toimivaltaan kuuluvan yksittäisen velallisen ulosottoasioita itse hoitaakseen tai antaa niiden täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä eivätkä siirtää niitä toiselle (HE, s. 42). Edellä sanottu kielto koskee ehdotetun säännöksen mukaan myös johtavaa kihlakunnanvoutia suhteessa kihlakunnanvoutiin. Nykyisessä ulosottokaareissa ei ole vastaavaa säännöstä ulosottovirastojen päälliköiden osalta. Lisäksi esitykseen sisältyy säännös, jonka mukaan Ulosottolaitoksen keskushallinnon on otettava toiminnassaan huomioon ulosottomiesten asema riippumattomina lainkäyttöviranomaisina. (1. lakiehdotuksen 1 luvun 12 a §:n 4 mom.).

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Edellä selostetun valossa sekä esitystä ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että ehdotettua organisaatorakennetta voidaan pitää lainkäytön riippumattomuuden kannalta asianmukaisena.

Ulosottolaitos on lainkäyttöviranomainen, ja Ulosottolaitoksen päälliköillä, valtakunnanvouti mukaan lukien, on esityksen mukaan lainkäyttäjän asema muiden oikeuslaitokseen kuuluvien lainkäyttöviranomaisten päälliköitä vastaavasti. Esimerkiksi Syyttäjälaitoksessa päälliköt ovat lainkäyttäjää. Tämä koskee Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) mukaisesti myös valtakunnansyyttäjää. Lakivaliokunnalla ei ole huomauttamista siihen, että myös valtakunnanvoudilla ja apulaisvaltakunnanvoudilla on lainkäyttäjän asema. Saadun selvityksen mukaan esitetty mahdollistaa sen, että valtakunnanvouti ja apulaisvaltakunnanvouti voivat ottaa hoitaakseen asiakokonaisuuksia esimerkiksi kansainvälisen sidoksen omaavien asioiden osalta tai hoitaa muutoin ulosottoasioita ammattipätevyyden ylläpitämiseksi. Ulosottolaitoksen asianmukainen johtaminen, kanteluiden ratkaiseminen, lausuntojen antaminen, työnjakokysymyksien ratkaisu ja monet muut vastaavat työtehtävät edellyttävät, että sen päälliköllä on erinomainen perehtyneisyys ulosottotoimeen. Tätä perehtyneisyyttä voi ylläpitää osallistumalla lainkäyttöön mahdollisuuksien mukaan. Nykyisinkin suurimpien ulosottovirastojen päälliköt voivat johtamis- ja hallintotehtävien vuoksi itse tehdä ulosottotoimituksia vain vähäisissä määrin.

Ehdotettu ulosottolaitoksen organisaatiouudistus poikkeaa siitä, miten tuomioistuinelaitoksen keskushallintoa on vastikään uudistettu (HE 136/2018 vp — LaVM 13/2018 vp). Tuomioistuinvirasto perustetaan hallintovirastoksi, jollainen Valtakunnanvoudinvirasto on tällä hetkellä. Ylintä päätösvaltaa tuomioistuinvirastossa käyttää tuomarienemmistöinen johtokunta. Kuten lakivaliokunnan asiasta antamasta mietinnöstä (LaVM 13/2018 vp, s. 5) ilmenee, tuomioistuinviraston johtamisjärjestelmä on valtionhallinnossa poikkeuksellinen, mutta tämä liittyy tuomioistuinten perustuslailliseen erityisasemaan ja riippumattomuuteen.

Virkojen muuttuminen yhteisiksi ja henkilöstön asema

Esityksen mukaan (HE, s. 26) ulosottovirastojen ja Valtakunnanvoudinviraston virat muuttuvat Ulosottolaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tästä ei esityksessä ole nimenomaista säännöstä. Taustalla on se, että organisaatiouudistuksessa on kyse valtion toimintojen uudelleen järjestelystä, johon sovelletaan virkamieslain (750/1994) 5 a—5 c pykälää, eikä henkilöstön asemasta valtakunnallisessa Ulosottolaitoksessa ole syytä säätää virkamieslaista poikkeavasti. Organisaatiomuutos antaa mahdollisuuden Ulosottolaitoksen johdolle tehdä uudessa organisaatiossa erikseen päätöksiä henkilöstön sijoittumisesta sen mukaan, miten sijoittuminen luo parhaimmat edellytykset toiminnan johtamiselle. Tässä arvioinnissa päätöksiin vaikuttavia seikkoja tulisi esityksen mukaan (HE, s. 26) olla toiminnan yhtenäisyys, tehokkuus ja taloudellisuus sekä turvallisen työympäristön ylläpitäminen. Samalla olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että oikeusministeriön asetuksella säädetyissä toimipaikoissa on saatavilla riittävästi ulosoton palveluja.

Lakivaliokunnan käsityksen mukaan virkojen muuttuminen viraston yhteisiksi ei esityksessä tarkoitetussa organisaatiomuutoksessa edellytä nimenomaisen säännöksen sisällyttämistä ulosottoa koskevaan lainsäädäntöön. Viran muuttuminen viraston yhteiseksi ei myöskään edellytä esityksessä tarkoitetussa organisaatiomuutoksessa virkamiehen suostumusta. Selkeyssyistä valiokunta kuitenkin ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetuin tavoin, että

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

1. lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen sisällytetään *uusi 5 momentti*, jonka mukaan tämän lain tullessa voimaan ulosottovirastojen ja Valtakunnanvoudinviraston virat muuttuvat Ulosottolaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tässä tarkoitettu viran muuttuminen ei edellytä virkaan nimitetyn virkamiehen suostumusta. Vastaavanlainen siirtymäsäännös sisältyy myös lakiin syyttäjälaitoksesta (32/2019), jolla toteutettiin syyttäjälaitoksen organisaatiouudistus.

Valiokunta toteaa selvyiden vuoksi, että virkamieslain 5 a §:n 3 momentin säännöstä liittyen virkamiehen fyysiseen siirtämiseen valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyn yhteydessä sovelletaan valiokunnan ehdottamasta selventävästä säännöksestä riippumatta. Kyseinen 3 momentti merkitsee, että siinä tarkoitettu tavoin viran siirtäminen edellyttää virkamiehen suostumusta, jos virka siirretään työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Tämä vastaa hallituksen esityksessä (HE, s. 25) todettua.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan virkamieslain säännösten on katsottu muutoinkin turvaavan henkilöstön aseman uudistuksessa. Virkamieslain 5 a §:n mukaan valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyn yhteydessä virat ja niihin nimitetyt virkamiehet siirtyvät samaan virastoon tai samoihin virastoihin kuin tehtävät siirtyvät. Virkamiehet siirtyvät uuteen organisaatioon nykyiseen tai sitä vastaavaan tehtävään. Johtavan kihlakunnanvoudin tehtäviä ei ole kaikille nykyisistä vakinaisista johtavista kihlakunnanvoudeista osoittaa. Virkamiehille, jotka jäävät ilman johtavan kihlakunnanvoudin tehtävää uudessa organisaatiossa, osoitetaan vakainainen kihlakunnanvoudin tehtävä.

Hallituksen esityksen perusteluista (s. 25—26) ilmenee, että organisaatiouudistuksessa on kysymys valtion toimintojen uudelleen järjestelystä, johon sovelletaan virkamieslain 5 a—5 c §:ää. Pääsääntönä on, että virat ja niihin nimitetyt virkamiehet siirtyvät tehtäviensä mukana uuteen organisaatioon. Vakinaiset virkamiehet siirtyvät vakinaisina virkamiehinä ja määräaikaiset virkamiehet määräaikaisina virkamiehinä, jos määräaikaisen virkasuhteen kesto ulottuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.

Syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksessa (HE 17/2018 vp) lähtökohdat ovat olleet erilaisia muun muassa sen vuoksi, että johtavien kihlakunnansyyttäjien virat lakkaavat, virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista ja johtavat kihlakunnansyyttäjät siirtyvät aluesyyttäjän virkaan. Johtavan aluesyyttäjän virat tulevat määräaikaisina haettaviksi. Ulosottolaitoksen rakenneuudistuksessa virkamiehet siirtyvät tehtäviensä mukana uuteen organisaatioon ja ilmoittautumismenettely käynnistetään, jos tehtäviä ei riitä kaikille. Johtavan kihlakunnanvoudin viran määräaikaisuus ei koske virkaa ensi kertaa täytettäessä siihen nimitettävää virkamiestä, jolla on johtavan kihlakunnanvoudin vakainainen virka (voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 3 momentti).

Työjärjestys

Ulosottolaitoksen työjärjestyksestä ehdotetaan säädettäväksi ulosottokaaren 1 luvun 13 §:ssä (1. lakiehdotus). Työjärjestyksessä annetaan ehdotuksen mukaan tarkemmat määräykset muun muassa johtavien kihlakunnanvoutien tehtävistä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotuksen johtavia kihlakunnanvousteja koskeva sääntely on varsin niukkaa (PeVL 30/2018 vp, s. 2—3). Sääntelystä ei esimerkiksi käy ilmi se perustelu-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

sa (s. 44, 47) mainittu seikka, että johtavat kihlakunnanvoudit toimivat toimintayksiköiden päällikköinä ja vastaavat myös toimintayksikkönsä toiminnan tuloksellisuudesta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös siihen, että ehdotetussa sääntelyssä johtavien kihlakunnanvoutien tehtävät ovat käytännössä määriteltävissä valtakunnanvoudin vahvistamassa työjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan mielestä johtavan kihlakunnanvoudin tehtävien perusteista tulee niiden merkittävyyden vuoksi säätää laissa.

Myös lakivaliokunnan mielestä johtavan kihlakunnanvoudin asema ja tehtävät jäävät ehdotettujen säädöstekstien valossa osin epäselviksi. Edellä esitetyn valossa lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin, että 1. lakiehdotuksen 1 luvun 12 §:ään lisätään uudeksi 3 momentiksi säännös johtavan kihlakunnanvoudin asemasta ja tehtävien perusteista.

Edellä todetuin tavoin ulosottokaaren 1 luvun 13 § sisältää säännökset työjärjestyksistä. Pykälän 1 momentti sisältää säännökset Ulosottolaitoksen työjärjestyksestä. Momentin mukaan työjärjestyksen vahvistaa valtakunnanvoudi. Pykälän 3 momentti sisältää säännökset Ulosottolaitoksen keskushallinnon työjärjestyksestä sekä toimintayksikön työjärjestyksestä. Viimeksimainittujen osalta pykälä ei kuitenkaan sisällä säännöstä siitä, kuka mainitut työjärjestykset vahvistaa. Lakivaliokunta katsoo, että työjärjestyksen vahvistavasta tahosta on tarpeen säätää lain tasolla. Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin 1. lakiehdotuksen 1 luvun 13 §:n 3 momentin tarkistamista tältä osin.

Kielelliset oikeudet

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 30/2018 vp, s. 4) kiinnittänyt huomiota siihen, ettei esityksen vaikutuksia arvioitaessa ole tarkasteltu ulostoton rakennemuutoksen vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Lakivaliokunta toteaa, että vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen on arvioitu esityksen yleisperustelujen jaksossa 4.4 koskien yhteiskunnallisia vaikutuksia. Perustelujen mukaan (HE, s. 28) sillä, että ulosottolaitoksesta muodostettaisiin yksi viranomainen ja että toimintoja voitaisiin järjestää nykyistä joustavammin koko maan alueella, voitaisiin parantaa kielivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden palvelua. Puhelimitse tai muutoin sähköisesti toteutettavaa asiakaspalvelua on perustelujen mukaan tarkoitus kehittää siten, että tällaista asiakaspalvelua on nykyistä paremmin saatavilla.

Lakivaliokunnan oikeusministeriöltä saaman lisäselvityksen mukaan kielellisten oikeuksien toteutuminen ulosoton rakennemuutoksessa tapahtuu pääsääntöisesti samalla tavalla kuin nykyisin eli rekrytoimalla kielitaitoisia ihmisiä niille paikkakunnille ja niihin toimintoihin, joissa on tarve osata muutakin kuin suomen kieltä. Selvityksen mukaan rakennemuutoksen yhteydessä on kuitenkin mahdollisuus parantaa kielellisten oikeuksien toteutumista seuraavasti.

Perustäytäntöönpanossa, jossa hoidetaan arviolta 80 % ulosottoasioista, täytäntöönpano voidaan velalliskohtaisesti ohjata ulosottomiehelle, joka osaa velallisen äidinkielen. Näin myös ruotsinkieliset velalliset saavat palvelut omalla äidinkielellään. Vähintään yhden perustäytäntöönpanon kihlakunnanvoudeista tulisi täyttää ruotsin kielen taidon erityiset kelpoisuusvaatimukset (esityk-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

sen liitteenä oleva asetulusuonno). Perustäytäntöönpanoon tullaan rekrytoimaan tarvittava määrä (noin 10) ruotsinkielisiä ulosottotarkastajia.

Edelleen ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen laajassa täytäntöönpanossa varmistetaan saadun selvityksen mukaan muun muassa kihlakunnanvoutien kielitaitoa koskevilla erityisillä kelpoisuusvaatimuksilla alueilla, joihin ruotsinkieliset ulosoton asiakkaat ovat keskittyneet (esityksen liitteenä oleva asetulusuonno), ja huolehtimalla siitä, että muidenkin virkamiesten kielitaito vastaa toimialueella olevia tarpeita. Ulosoton tietojärjestelmä mahdollistaa molemmilla kotimaisilla kielillä tulostettavat asiakirjat sekä vastaajalle että hakijalle. Tietyillä paikkakunnilla, kuten esimerkiksi Helsingissä ja Espoossa, on nykyisinkin huomioitu myös englannin kielen taidon osaamisvaatimus.

Ulosoton palveluita siirtyy yhä enemmän sähköisiksi ja niitä kehitetään myös kielelliset näkökohdat huomioon ottaen. Myös valtakunnallisia ruotsinkielisiä puhelinpalveluja kehitetään parhaillaan.

Edellä selostetun lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 11 §:n 4 momentin mukaan Ulosottolaitoksen toimintaa järjestettäessä on huolehdittava kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Tämä tarkoittaa perustelujen mukaan (HE, s. 45) ulosottoviranomaisten kielellisiä velvollisuuksia palvelujen tuottamisessa ja asiakkaiden oikeuksia käyttää omaa kieltään ulosottoviranomaisen kanssa asioidessaan siten kuin perustuslaissa, kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) säädetään. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Ulosottolaitos lisätään saamen kielilakiin sellaiseksi valtakunnalliseksi viranomaiseksi, johon kyseistä lakia sovelletaan (3. lakiehdotuksen 2 §:n 1 mom. 7 kohta).

Esityksen ja saamansa lisäselvityksen valossa lakivaliokunta katsoo, että kielelliset oikeudet on otettu asianmukaisesti huomioon. Kielellisten oikeuksien toteutumista tulee kuitenkin jatkossa seurata.

Voimaantulo

Hallituksen esityksen mukaan lait ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2019. Voimaantulon ajankohdasta kuitenkin siirtyy. Ottaen huomioon esityksen eduskuntakäsittelyyn kulunut aika lait voivat valiokunnan saaman tiedon mukaan tulla voimaan vuoden 2020 alusta.

Seuranta

Hallituksen esityksen perusteluista (HE, s. 23—24) ilmi käyvin tavoin vuonna 2016 runsaan miljardin euron perintätuloksesta noin 420 miljoonaa euroa tilitettiin valtiolle. Ulosoton fiskaalisen merkityksen vuoksi sen tuloksellisuus tulee hankkeessa turvata. Täytäntöönpanotehtävien jakamista perustäytäntöönpanoon ja laajaan täytäntöönpanoon on osana uudistuksen valmistelua pilotoitu kolmessa ulosottovirastossa. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan pilottien perusteella ei ole nähtävissä, että perinnän uudelleen järjestelyllä olisi heikentävää vaikutusta perintätulokseen. Siirtymävaiheen aikana on kuitenkin mahdollista, että toimintamenot väliaikaisesti nousevat ja perintätulos laskee.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Esityksessä ehdotettu organisaatiomuutos sekä ulosottomenettelyyn tehtävät muutokset ovat merkityksellisiä myös velallisen ja velkojan aseman, oikeusturvan ja kielellisten oikeuksien kannalta. Myös perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 30/2018 vp, s. 4) kiinnittänyt tähän huomiota.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen vaikutuksia erityisesti velallisten ja velkojen asemaan, oikeusturvaan ja kielellisten oikeuksien toteutumiseen sekä täytäntöönpanon laatuun, asiantuntemukseen ja perintätulokseen samoin kuin uudistuksella tavoiteltuihin säästöihin seurataan tarkoin ja asiasta annetaan lakivaliokunnalle selvitys vuoden 2022 loppuun mennessä. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Muita seikkoja

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 30/2018 vp, s. 4) kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esityksen liitteenä olevaan asetusluonnokseen (valtioneuvoston asetus ulosottoimen hallinnosta) sisältyy säännös, jonka mukaan johtavan hallintovoudin ja hallintovoudin virkojen kelpoisuusvaatimuksena on muun muassa Suomen kansalaisuus. Lausunnossa todetaan, että perustuslain 125 §:n mukaan kansalaisuusvaatimuksesta määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan säätää vain lailla. Lausunnon mukaan perustuslaissa käytetyllä sanonnalla "määrätty" julkinen virka tai tehtävä ilmaistaan periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä.

Lakivaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunnan edellä esittämä on syytä huomioida annettaessa valtioneuvoston asetusta ulosottoimen hallinnosta. Lakivaliokunnan tiedossa ei ole sellaista perusteltua syytä, jonka vuoksi kyseisten virkojen kelpoisuusvaatimukseksi tulisi asettaa Suomen kansalaisuus.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ulosottokaaren muuttamisesta

1 luku. Yleiset säännökset

2 a §. Laaja täytäntöönpano, perustäytäntöönpano ja erityistäytäntöönpano. Pykälässä säädetään täytäntöönpanon lajeista sekä niiden sisällöstä. Sen 3 momentin mukaan perustäytäntöönpanon tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetusta koskeva luonnos on hallituksen esityksen liitteenä. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja edellä yleisperusteluissa esittämänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että perustäytäntöönpanon toimivallasta säädetään ehdotettua täsmällisemmin lain tasolla ja asiaa koskevat säännökset sisällytetään pykälän 3 momenttiin.

Perustäytäntöönpano koskee vain velallisia, jotka ovat luonnollisia henkilöitä. Koska luonnollinen henkilö voi olla myös elinkeinonharjoittaja, valiokunta ehdottaa 3 momentin toisen virkkeen sanamuodon täsmentämistä.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Momentin 1—10 kohdassa säädetään tarkemmin siitä, mitä perustäytäntöönpanossa voidaan tehdä. Momentin 1 kohdan mukaan perustäytäntöönpanossa voidaan ulosmitata velallisen tuloa ja omaisuutta, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Perustäytäntöönpanossa voidaan siten toimittaa esimerkiksi palkan, pankkitilin, veronpalautuksen tai saatavan ulosmittaus. Lisäksi perustäytäntöönpanossa voidaan, siten kuin momentin kohdissa tarkemmin säädetään, suorittaa väliaikaistoimi (2 kohta), toimittaa ulosottoselvitys yksinkertaisessa asiassa (3 kohta), antaa estetodistus (4 ja 5 kohta), myöntää maksuaikaa (6 kohta), rajoittaa tai lykätä palkan ulosmittausta (7 kohta), keskeyttää ulosotto määräajaksi (8 kohta), vahvistaa velalliselle maksusuunnitelma (9 kohta) ja toimittaa palkan ulosmittaus maksusopimuksen perusteella (10 kohta).

Väliaikaistoimen suorittaminen voi olla tarpeen perustäytäntöönpanossa, sillä tilanne voi olla niin kiireellinen, että täytäntöönpanon jatkumisen turvaaminen edellyttää väliaikaistoimen suorittamista (2 kohta). Yksinkertaisessa asiassa tehtävä ulosottoselvitys tehdään puhelimitse tai muulla sopivalla tavalla ja sen toimittamismahdollisuus on tarpeen perustäytäntöönpanossa olevan henkilön tilanteen selvittämiseksi (3 kohta). Estetodistuksen antaminen kuuluu osana ulosmittausmenettelyyn silloin, kun saatavalle ei ole kertynyt täyttä suoritusta tai velallinen on tuntematon (4 ja 5 kohta). Ulosottokaaren 3 luvun 95 §:n mukainen estetodistus voitaisiin antaa perustäytäntöönpanossa vain niissä tapauksissa, joissa velallisesta on viimeisen vuoden aikana annettu tällainen estetodistus laajassa täytäntöönpanossa tai erityistäytäntöönpanossa (4 kohta). Aikaraja vastaa ulosottokaaren 3 luvun 57 §:n säännöstä, jonka mukaan ulosottoselvitys on pääsääntöisesti toimitettava vähintään vuoden välein. Momentin 6—10 kohdassa mainitut toimenpiteet ovat palkan ulosmittauksessa mahdollisia. Selvyiden vuoksi on perusteltua mainita, että niitä sovelletaan myös perustäytäntöönpanossa.

2 b §. Ulosottoasian siirtäminen perustäytäntöönpanon ja laajan täytäntöönpanon välillä. (Uusi). Ulosottoasioiden siirtämisestä perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon ja laajasta täytäntöönpanosta perustäytäntöönpanoon säädetään hallituksen esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksella, jota koskeva luonnos on liitetty hallituksen esitykseen. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja edellä yleisperusteluissa esittämänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että asiaa koskevat säännökset nostetaan lain tasolle, mikä edellyttää uuden pykälän lisäämistä ulosottokaaren 1 lukuun.

Uuden pykälän *1 momentissa* säädetään niistä tilanteista, joissa ulosottoasia tulee siirtää perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon. Momentin mukaan näin tulee tehdä ilman aiheutonta viivästystä, jos täytäntöönpano edellyttää muita kuin perustäytäntöönpanon toimivaltaan kuuluvia toimia. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun perustäytäntöönpanossa olevalle velalliselle tulee vireille ulosottoasia, johon perustäytäntöönpanon toimivalta ei riitä. Kysymys voi olla esimerkiksi muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta, kuten hädöstä. Tällöin velallisen kaikki ulosottoasiat siirtyvät perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon. Niin ikään jos jonkin toimenpiteen suorittaminen asianomaisessa tapauksessa edellyttää esimerkiksi velallisen henkilökohtaista tapaamista, velallisen ulosottoasiat tulee siirtää laajaan täytäntöönpanoon. Perustäytäntöönpanon toimivallasta säädetään edellä käsitellyssä 2 a §:n 3 momentissa. Koska laajassa täytäntöönpanossa voidaan panna täytäntöön kaikkia ulosottomenettelyssä täytäntöönpantavia velvoitteita, estettä ei ole sille, että asia siirretään perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon myös muissa kuin momentissa mainituissa tilanteissa. Näin voidaan me-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

netellä esimerkiksi silloin, kun saatavalle ei kerry kohtuullisessa ajassa täyttä suoritusta (HE, s. 40).

Uuden pykälän 2 *momentissa* säädetään vuorostaan ulosottoasioiden siirtämisestä laajasta täytäntöönpanosta perustäytäntöönpanoon. Momentti koskee paitsi sellaisia tilanteita, joissa velallisen asia on siirretty perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon ja se on tarpeen siirtää takaisin perustäytäntöönpanoon, että sellaisia tilanteita, joissa velallisen asioita ei ole aiemmin käsitelty perustäytäntöönpanossa. Momentissa tarkoitettu siirtäminen on harkinnanvaraista. Esimerkiksi, kun laajaa täytäntöönpanoa edellyttäneet toimenpiteet on tehty ja velallisella on edelleen velkaa jäljellä, velallinen voidaan joko todeta varattomaksi tai siirtää perustäytäntöönpanoon toistuvaistulon ulosmittauksen jatkamiseksi (HE, s. 22).

12 §. Ulosottolaitoksen johtaminen. Pykälä sisältää säännökset ulosottolaitoksen johtamisesta. Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä lakivaliokunta katsoo perustuslakivaliokunnan esityksestä antamaa lausuntoa (PeVL 30/2018 vp, s. 2—3) vastaavalla tavalla, että johtavan kihlakunnanvoudin tehtävien perusteista tulee säätää laissa. Esityksessä ehdotetusta sääntelystä ei esimerkiksi käy ilmi se perusteluissa (s. 44, 47) mainittu seikka, että johtavat kihlakunnanvoudit toimivat toimintayksiköiden päällikköinä ja vastaavat myös toimintayksikkönsä toiminnan tuloksellisuudesta.

Voimassaolevaa organisaatorakennetta koskevat ulosottoviraston päällikön tehtävät sisältyvät voimassa olevan ulosottotoimen hallinnosta annetun asetuksen (1321/2007) 9 §:ään. Edellä mainitun johtamisen ja toiminnan tuloksellisuuden lisäksi kyseisessä säännöksessä keskeisiä tehtäviä ovat erityisesti toimintayksikön kehittäminen ja ulosottotoiminnan yhdenmukaisuuden seuranta ja valvonta. Nämä mainitun asetuksen 9 §:n 1 ja 2 kohdassa mainitut tehtävät ovat oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan sellaiset, jotka kattaisivat johtavien kihlakunnanvoutien tehtävien keskeiset perusteet uudessa organisaatiomallissa.

Edellä todetun johdosta lakivaliokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uudeksi 3 *momentiksi* säännös, jonka mukaan kunkin toimintayksikön päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvoudi, joka johtaa ja kehittää toimintayksikön toimintaa, vastaa sen toiminnan tuloksellisuudesta sekä seuraa ja valvoo ulosottotoiminnan yhdenmukaisuutta.

Valiokunnan ehdottama uusi 3 momentti sisältää säännöksen johtavien kihlakunnanvoutien tehtävien perusteista, joihin toimintayksikön päällikölle kuuluvat yksittäiset tehtävät pohjautuvat. Tehtävistä annetaan tarkemmat määräykset työjärjestyksellä 1 luvun 13 §:n mukaisesti.

13 §. Työjärjestys. Pykälä sisältää säännökset työjärjestyksistä. Pykälän 1 *momentti* sisältää säännökset Ulosottolaitoksen työjärjestyksestä. Momentin mukaan työjärjestyksen vahvistaa valtakunnanvoudi. Pykälän 3 momentti sisältää säännökset Ulosottolaitoksen keskushallinnon työjärjestyksestä sekä toimintayksikön työjärjestyksestä. Viimeksimainittujen osalta pykälä ei kuitenkaan sisällä säännöstä siitä, kuka mainitut työjärjestykset vahvistaa.

Lakivaliokunta katsoo, että työjärjestyksen vahvistavasta tahosta on tarpeen säätää lain tasolla. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan on perusteltua, että Ulosottolaitoksen keskushallinnon työjärjestyksen vahvistaa valtakunnanvoudi. Toimivalta toimintayksikön

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

työjärjestyksen vahvistamiseen on puolestaan perusteltua olla toimintayksikön päälliköllä. Laki-valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 *momenttia* tarkistetaan edellä selostetuin tavoin.

27 §. Oikeus käsitellä tietoja. Pykälässä säädetään Ulosottolaitoksen ja oikeusministeriön virkamiesten oikeudesta käsitellä ulosottorekisterin tietoja. Pykälän 2 *momenttiin* ehdotetaan ulosoton organisaatiomuutoksesta johtuvia välttämättömiä muutoksia.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 30/2018 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että ulosottorekisteri on Ulosottolaitoksen ylläpitämä ja sitä käytetään ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Siten tilanne, jossa oikeusministeriön virkamies käsittelee rekisterin tietoja, rinnastuu perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan siihen, että ministeriölle luovutetaan tietoja rekisteristä. Näin ymmärrettynä säännös ei ole sopu-soinnussa perustuslakivaliokunnan vakiintuneen viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamisesta salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan tulkintakäytännön kanssa. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisällöt ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatu lausunnot). Koska nyt ehdotetussa säännöksessä tiedonsaantia ei erityistietoja lukuun ottamatta ole lainkaan kytketty tarpeellisuus- tai välttämättömyysvaatimukseen, sitä on perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 10 §:stä johtuvista syistä välttämätöntä täsmentää. Tällainen täsmentäminen on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että momentissa eritellään yhtäältä Ulosottolaitoksen virkamiesten ja toisaalta oikeusministeriön virkamiesten oikeus ulosottorekisterin tietojen käsittelyyn. Ulosottolaitoksen virkamiesten oikeus käsitellä rekisterin tietoja ehdotetaan kytkettäväksi siihen, että tiedot ovat tarpeellisia heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Erityistietojen käsittelyn osalta edellytetään kuitenkin, että tiedot ovat välttämättömiä heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Oikeusministeriön virkamiesten oikeus käsitellä rekisterin tietoja ehdotetaan rajattavaksi koskemaan vain ulosoton hallintoasioita ja edellyttävän sitä, että tiedot ovat välttämättömiä heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Esimerkiksi yksittäisen kanteluasian ratkaisemisen kannalta voi olla välttämätöntä käsitellä rekisterin tietoja.

3 luku. Yleiset menettelysäännökset

14 §. Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen laajassa täytäntöönpanossa. Pykälän 1 *momentissa* säädetään vastaavan ulosottomiehen määräytymisestä, kun vastaajana on luonnollinen henkilö. Koska luonnollinen henkilö voi olla myös elinkeinonharjoittaja, valiokunta ehdottaa, että momentti täsmennetään koskemaan ”muuta luonnollista henkilöä kuin elinkeinonharjoittajaa”.

15 §. Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen. Kun vastaava ulosottomies vaihtuu, valiokunta katsoo, että velalliselle tulee ilmoittaa uusi vastaava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan *uuden 2 momentin* lisäämistä pykälään.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

15 a §. Muutoksenhakukielto vastaavan ulosottomiehen määräytymiseen. Pykälää on täsmennetty sen selkeyttämiseksi, että ulosottomiehen määräytymiseen ei saa ”erikseen” hakea muutosta ulosottomenettelyn aikana.

33 §. Vireilletuloilmoitus. Voimassa olevan pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan vireilletuloilmoitukseen merkitään vastaava kihlakunnanulosottomies ja hänen yhteystietonsa. Virkanihmitteitä koskevien muutosehdotusten vuoksi hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kihlakunnanulosottomies korvataan ulosottoylitarkastajalla ja ulosottotarkastajalla. Pykälän yksityiskohdalliset perustelut (HE, s. 57) ovat kuitenkin ristiriitaiset säännöksen sanamuodon kanssa, sillä niiden mukaan esityksessä ehdotetaan, että ulosottomiehen yhteystietojen sijaan vireilletuloilmoituksessa ilmoitetaan tarvittavat yhteystiedot, jotka esimerkiksi voivat ohjata puhelut ensisijaisesti asiakaspalveluun. Taustalla on pyrkimys kehittää ulosoton asiakaspalvelua siten, että asiakaspalveluhenkilöstö voisi nykyistä enemmän vastata asiakaspuheluihin ja muihin yhteydenottoihin.

Lakivaliokunta pitää kuitenkin velallisen kannalta tärkeänä ja perusteltuna, että velallinen saa vireilletuloilmoituksessa vastaavan ulosottomiehen yhteystiedot, minkä vuoksi valiokunta pitää pykälän sanamuotoa tältä osin asianmukaisena. Toisaalta vireilletuloilmoituksessa on asianmukaista ilmoittaa myös tarvittavat muut yhteystiedot, kuten asiakaspalvelun yhteystiedot, sillä tämä helpottaa velallisen asiointia ulosottoviranomaisten kanssa. Valiokunta ehdottaa kohtaan tällaista täydennystä.

10 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita, täytäntöönpanon keskeyttäminen ja hallintokantelu

27 §. Hallintokantelun tekeminen ja ratkaiseminen. Ulosottokaareen ehdotetaan otettavaksi uusi säännös hallintokantelun tekemisestä ja ratkaisemisesta. Tarkoituksena on, että lakiin otetaan hallintolain (434/2004) 8 a lukua tarkentavat säännökset. Nykyisin hallintokantelusta säädetään Valtakunnanvoudinvirastosta annetussa laissa, joka uudistuksen yhteydessä kumotaan.

Lakivaliokunta toteaa, että ehdotetussa pykälässä on kyse ulosottoviranomaisen lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden täyttämättä jättämistä koskevasta kantelusta. Ulosottomenettely on lainkäyttömenettelyä, eikä hallintolakia sovelleta ulosottoon (hallintolain 4 §). Tämän vuoksi ehdotetussa pykälässä — samoin kuin luvun otsikossa — ei tule käyttää ilmaisua ”hallintokantelu”. Valiokunta ehdottaa siksi, että ilmaisu muutetaan ”kanteluksi”. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään *uusi 3 momentti* siitä, että kanteluun sovelletaan, mitä hallintolain 8 a luvussa säädetään hallintokantelusta. Tällöin ulosottoviranomaisen lainkäyttöä koskevaan kanteluun voidaan soveltaa muun muassa hallintolain 8 a luvun menettelyä ja päätösvaltaa koskevia säännöksiä.

Kun kyse on ulosottoviranomaisen muusta viranomaistoiminnasta kuin ulosotosta, hallintolain 8 a luvun säännöksiä sovelletaan suoraan lain soveltamisalasäännösten perusteella.

11 luku. Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

2 a §. Toimivaltaisen tuomioistuimen määräytyminen. Pykälässä säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta, kun kyse on täytäntöönpanotointa tai ulosottomiehen päätöstä koskevasta va-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

lituksesta. Voimassa oleva sääntely ehdotetaan muutettavaksi kokonaan, koska muutoksenhakeminen nykyiseen tapaan siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu, ei perustäytäntöönpanon osalta ole perusteltu. Lähtökohdaksi ehdotetaan, että muutoksenhakutuomioistuimen tulisi olla lähellä vastaajaa. Valiokunta pitää tätä velallisen oikeusturvan ja oikeuden saatavuuden kannalta perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena ratkaisuna.

Siltä osin kuin valitus koskee yksinomaan kiinteää omaisuutta, ehdotetaan kuitenkin nykytilan säilyttämistä. Tämän mukaisesti pykälän 3 *momentissa* säädetään, että muutoksenhaku käsitellään siinä kärjäoikeudessa, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee, ja oikeuspaikka on ehdoton. Valiokunnan mielestä ehdotettu ratkaisu ei välttämättä ole kaikissa tapauksissa velallisen kannalta perusteltu, minkä vuoksi se ehdottaa, että oikeuspaikka muutetaan vaihtoehtoiseksi. Tällöin kiinteää omaisuutta koskeva muutoksenhaku voidaan käsitellä joko pykälän 1 tai 2 momentin tarkoittamassa tuomioistuimessa taikka vaihtoehtoisesti 3 momentin mukaisessa kiinteän omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuimessa.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Lakiehdotuksen voimaantulosäännös sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen lisäksi eräitä siirtymäsäännöksiä. Edellä yleisperusteluissa esittämäänsä viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että säännökseen sisällytetään selvyiden vuoksi *uusi 5 momentti*, jonka mukaan tämän lain tullessa voimaan ulosottovirastojen ja Valtakunnanvoudinviraston virat muuttuvat Ulosottolaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tässä tarkoitettu viran muuttuminen ei edellytä virkaan nimitetyn virkamiehen suostumusta. Vastaavanlainen siirtymäsäännös sisältyy myös lakiin syyttäjälaitoksesta, jolla toteutettiin syyttäjälaitoksen organisaatiouudistus.

3. Laki saamen kielilain 2 §:n muuttamisesta

1 luku. Yleiset säännökset

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 *momentissa* säädetään niistä viranomaisista, joihin lakia sovelletaan. Esityksessä ehdotetaan, että momentin 7 *kohtaan* lisätään Ulosottolaitos. Lisäksi momentin 2 ja 8 *kohtaan* ehdotetaan vähäisiä kielellisiä täsmennyksiä.

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan kolme muuta hallituksen esitystä, joissa myös ehdotetaan muutoksia saamen kielilain 2 §:ään. Hallituksen esityksessä laiksi saamen kielilain muuttamisesta (HE 44/2017 vp) ehdotetaan muutettavaksi saamen kielilakia. Lakia ehdotetaan tarkistettavaksi maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan uudistuksen johdosta siten, että saamelaisille voimassaolevan lainsäädännön mukaan kuuluvat kielelliset ja kulttuuriset oikeudet ja kulttuuri-itsehallinnon edellytykset turvataan uudistuksen jälkeenkin. Esityksen mukaan laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2017. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut, sillä esityksen käsittely perustuslakivaliokunnassa on vielä tätä mietintöä laadittaessa kesken.

Hallituksen esitykseen HE 44/2017 vp sisältyvässä lakiehdotuksessa saamen kielilain 2 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi 1, 2, 4 ja 6 kohdan osalta. Näistä 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi myös nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä. Koska nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen kannalta keskeinen muutosehdotus kohdistuu saamen kielilain 2 §:n 1 momentin 7 kohtaan, lakivaliokunta pitää esitysten tarkoituksenmukaiseksi yhteensovittamiseksi perusteltuna, että nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyssä muutetta-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

vaksi ehdotetaan vain asianomaisen momentin 7 kohtaa. Valiokunta ehdottaa tällaisen muutoksen tekemistä 3. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momenttiin. Myös *johtolauseetta* on tämän vuoksi tarpeen tarkistaa.

Eduskunnan käsiteltävänä on myös hallituksen esitys maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp). Esitys liittyy eduskunnalle annettuun hallituksen esitykseen maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 15/2017 vp). Tarkoituksena on, että esitykseen sisältyvät lait tulisivat voimaan 1.1.2020 samanaikaisesti, kun maakunnat aloittavat tehtäviensä hoitamisen (HE, s. 480). Esityksen käsittely hallintovaliokunnassa on vielä kesken. Hallituksen esitykseen sisältyy 23. lakiehdotus saamen kielilain 2 ja 27 §:n muuttamisesta. Lain 2 §:n osalta muutoksia ehdotetaan kuitenkin vain 1 momentin 3 kohtaan, jolloin muutokset eivät kohdistu samoihin säännöksiin kuin nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä.

Lisäksi eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamiseksi (HE 255/2018 vp). Esityksen mukaan lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2020. Esitykseen sisältyy 13. lakiehdotus saamen kielilain 2 ja 27 §:n muuttamisesta. Lain 2 §:n 1 momentin osalta muutoksia ehdotetaan 7 kohtaan. Kyseistä kohtaa ehdotetaan muutettavaksi myös nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä, ja muutosten ajateltu voimaantuloajankohta on sama. Esitykset on siten tarpeen sovittaa yhteen. Koska hallituksen esityksen HE 255/2018 vp käsittely hallintovaliokunnassa on vielä kesken nyt käsillä olevaa esitystä koskevaa lakivaliokunnan mietintöä laadittaessa, saamen kielilain 2 §:n 1 momentin 7 kohtaa koskevien muutosehdotusten yhteensovittaminen on perusteltua tehdä hallintovaliokunnan mietinnössä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 71/2018 vp sisältyvät 2. ja 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 71/2018 vp sisältyvät 1. ja 3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 26 §:n 2 momentti, 11 luvun 2 §:n 3 momentti ja 12 luvun 2 §, sellaisina kuin niistä ovat 11 luvun 2 §:n 3 momentti laissa 864/2017 ja 12 luvun 2 § laissa 521/2009;

muutetaan 1 luvun 7, 8, 11—14, 24 ja 25 §, 26 §:n 1 momentin johdantokappale, 27 §:n 2 momentti, 31 §:n 1 momentin johdantokappale ja 35 §, 2 luvun 28 §:n 1 momentti, 3 luvun 1 §, 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti, 11 ja 13—15 §, 19 §:n 2 momentti, 33 §, 40 §:n 3 momentti, 64 §:n 2 momentti, 69 § ja 108 §:n 2 momentti, 4 luvun 83 §:n 2 momentti, 10 luvun otsikko sekä 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 4, 10, 11 ja 18 § sekä 20 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 11, 14 ja 24 § ja 3 luvun 1 § osaksi laissa 521/2009, 1 luvun 12 ja 25 §, 27 §:n 2 momentti ja 35 §, 3 luvun 64 §:n 2 momentti ja 69 § sekä 11 luvun 18 § ja 20 §:n 2 momentti laissa 521/2009 ja 3 luvun 11 § laeissa 521/2009 ja 323/2016, sekä

lisätään 1 lukuun uusi 2 a ja 12 a §, 3 lukuun uusi 14 a ja 15 a §, 10 lukuun uusi 27 § ja 11 lukuun uusi 2 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 a §

Laaja täytäntöönpano, perustäytäntöönpano ja erityistäytäntöönpano

Täytäntöönpano jaetaan laajaan täytäntöönpanoon, perustäytäntöönpanoon ja erityistäytäntöönpanoon.

Laajassa täytäntöönpanossa ja erityistäytäntöönpanossa voidaan panna täytäntöön kaikki 1 ja 2 §:ssä tarkoitetut velvoitteet ja turvaamistoimet.

Perustäytäntöönpano on 24 §:ssä tarkoitettujen ulosottorekisterin ja ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisin menetelmin toimitettava rahamääräisten maksuvelvoitteiden täytäntöönpano tapauksissa, joissa velallisen ulosottoasioiden käsittely ei edellytä hänen henkilökohtaista tapaamistaan. Perustäytäntöönpanossa velallisena voi olla muu luonnollinen henkilö kuin elinkeinonharjoittaja. Perustäytäntöönpanossa voidaan:

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

- 1) ulosmitata tuloa ja omaisuutta, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi; (uusi)
- 2) suorittaa 3 luvun 18 ja 19 §:ssä tarkoitettu väliaikaistoimi; (uusi)
- 3) toimittaa yksinkertaisessa asiassa ulosottoselvitys siten kuin 3 luvun 60 §:n 3 momentissa säädetään; (uusi)
- 4) antaa 3 luvun 95 §:ssä tarkoitettu estetodistus, jos velallisesta on viimeisen vuoden aikana annettu tällainen estetodistus laajassa täytäntöönpanossa tai erityistäytäntöönpanossa; (uusi)
- 5) antaa 3 luvun 107 §:ssä tarkoitettu estetodistus; (uusi)
- 6) antaa velalliselle pyynnöstä maksuaikaa siten kuin 4 luvun 6 §:ssä säädetään; (uusi)
- 7) rajoittaa tai lykätä palkan ulosmittausta siten kuin 4 luvun 51 ja 51 a §:ssä säädetään; (uusi)
- 8) keskeyttää ulosmittaus määräajaksi siten kuin 4 luvun 52 §:ssä säädetään; (uusi)
- 9) vahvistaa velalliselle maksusuunnitelma siten kuin 4 luvun 59 §:ssä säädetään; (uusi)
- 10) toimittaa palkan ulosmittaus maksusopimuksen perusteella siten kuin 4 luvun 60 §:ssä säädetään. (uusi)

2 b § (Uusi)

Ulosottoasioiden siirtäminen perustäytäntöönpanon ja laajan täytäntöönpanon välillä

Velallisen ulosottoasiat on ilman aiheetonta viivytystä siirrettävä perustäytäntöönpanosta laajaan täytäntöönpanoon, jos täytäntöönpano edellyttää muita kuin perustäytäntöönpanon toimivaltaan kuuluvia toimia.

Velallisen ulosottoasiat voidaan siirtää laajasta täytäntöönpanosta perustäytäntöönpanoon sen jälkeen, kun laajan täytäntöönpanon täytäntöönpanotoimet on suoritettu.

7 §

Ulosottomiehet

Ulosottomiehinä toimivat valtakunnanvouti, apulaisvaltakunnanvouti, johtavat kihlakunnanvoudit, kihlakunnanvoudit ja heidän alaisinaan ulosottoylitarkastajat ja ulosottotarkastajat. Ahvenanmaan maakunnassa ulosottomiehinä toimivat maakunnanvouti ja hänen alaisinaan ulosottoylitarkastajat. Maakunnanvoutiin sovelletaan, mitä kihlakunnanvoudista säädetään.

Ulosottoylitarkastajalle kuuluvat ne tehtävät, jotka kihlakunnanvouti hänelle määrää. Ulosottotarkastajalle kuuluvat ne perustäytäntöönpanon tehtävät, jotka kihlakunnanvouti hänelle määrää. Kihlakunnanvoudin tulee valvoa, että ulosottoylitarkastajat ja ulosottotarkastajat sekä 8 §:ssä tarkoitettut muut alaisensa virkamiehet hoitavat heille annetut tehtävät lainmukaisesti ja asianmukaisesti sekä noudattavat heille annettuja määräyksiä.

Kihlakunnanvouti voi siirtää antamansa tehtävän toiselle alaiselleen virkamiehelle tai ottaa tehtävän itse hoitaakseen.

Valtakunnanvoutiin, apulaisvaltakunnanvoutiin ja johtavaan kihlakunnanvoutiin sovelletaan, mitä kihlakunnanvoudista tässä laissa säädetään. Valtakunnanvouti ja apulaisvaltakunnanvouti eivät kuitenkaan voi ottaa johtavan kihlakunnanvoudin tai kihlakunnanvoudin eikä johtava kihlakunnanvouti kihlakunnanvoudin toimivaltaan kuuluvia yksittäisen velallisen ulosottoasioita itse hoitaakseen, antaa niiden täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä tai siirtää niitä toiselle. Valtakunnanvouti ja apulaisvaltakunnanvouti voivat kuitenkin päätöksellään siirtää johtavan kihlakunnanvoudin tai kihlakunnanvoudin ja johtava kihlakunnanvouti alaisensa kihlakunnanvoudin

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

toimivaltaan kuuluvan yksittäisen velallisen ulosottoasiat vastoin asianomaisen tahtoa silloin, kun siihen on heidän sairaudestaan, työmäärästään, asioiden käsittelyn viivästymisestä tai muusta vastaavasta seikasta johtuva painava syy. Päätös on perusteltava.

8 §

Muut virkamiehet

Kihlakunnanvouti saa tarvittaessa määrätä myös muulle alaiselleen virkamiehelle ulosottoylitarkastajalle tai ulosottotarkastajalle kuuluvia täytäntöönpanotehtäviä, jos virkamies täyttää tehtävän edellyttämän ulosottoylitarkastajan tai ulosottotarkastajan kelpoisuusvaatimukset. Tällöin virkamieheen sovelletaan, mitä ulosottoylitarkastajasta tai ulosottotarkastajasta säädetään.

11 §

Ulosottolaitoksen täytäntöönpano-organisaatio

Tässä laissa tarkoitettua täytäntöönpanoa varten on oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva Ulosottolaitos, jonka virka-alueena on koko maa.

Ulosottolaitoksessa on laajan täytäntöönpanon alueelliset toimintayksiköt. Aluejaosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi Ulosottolaitoksessa on perustäytäntöönpanon ja erityistäytäntöönpanon valtakunnalliset toimintayksiköt.

Ulosottolaitoksella on toimipaikka Ahvenanmaan maakunnassa. Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, Ahvenanmaan toimipaikassa käsitellään myös perustäytäntöönpanoon kuuluvat ulosottoasiat laajan täytäntöönpanon toimintayksikössä. Muista Ulosottolaitoksen toimipaikoista ja niiden tehtävistä säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Toimintaa järjestettäessä on huolehdittava palveluiden alueellisesta saatavuudesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta.

12 §

Ulosottolaitoksen johtaminen

Ulosottolaitosta johtaa ja keskushallinnon päällikkönä toimii valtakunnanvouti. Valtakunnanvouti ratkaisee Ulosottolaitoksen päätettäväksi kuuluvat hallinnolliset asiat, joita ei säädetä tai työjärjestyksessä määrätä muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Valtakunnanvoudin apuna ja sijaisena toimii apulaisvaltakunnanvouti. Apulaisvaltakunnanvouti ratkaisee hänen käsiteltäväkseen kuuluvat asiat samoin valtuuksin kuin valtakunnanvouti.

Kunkin toimintayksikön päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvouti, joka johtaa ja kehittää toimintayksikön toimintaa, vastaa sen toiminnan tuloksellisuudesta sekä seuraa ja valvoo ulosottoiminnan yhdenmukaisuutta. (Uusi 3 mom.)

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

12 a §

Ulosottolaitoksen keskushallinto

Ulosottolaitoksella on keskushallinto, jonka tehtävänä on ulosottotoimen hallinnollinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta. Keskushallinto vastaa viraston toiminnan tuloksellisuudesta.

Ulosottolaitoksen keskushallinnon 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä ovat:

- 1) huolehtia Ulosottolaitoksen toimintaedellytyksistä ja kehittää ulosottotoimea oikeusministeriön kanssa sovittujen tavoitteiden mukaisesti;
- 2) avustaa oikeusministeriötä strategisessa suunnittelussa, talousarvion valmistelussa ja lainvalmistelussa;
- 3) ylläpitää ja kehittää Ulosottolaitoksen käytössä olevia tietojärjestelmiä;
- 4) ratkaista sille kuuluvat ulosottoviranomaisten toimintaa koskevat kantelut ja korvausvaatimukset;
- 5) kehittää ulosottotoimen hallinnon kansainvälistä yhteistyötä;
- 6) huolehtia muista ulosottotoimen valtakunnallisista hallintotehtävistä.

Keskushallinnossa voi olla johtavien hallintovoutien ja hallintovoutien virkoja.

Keskushallinnon on otettava toiminnassaan huomioon ulosottomiesten asema riippumattomina lainkäyttöviranomaisina.

13 §

Työjärjestys

Työskentelyn järjestämisestä Ulosottolaitoksessa määrätään Ulosottolaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksen vahvistaa valtakunnanvouti. Työjärjestyksessä annetaan tarkemmat määräykset:

- 1) valtakunnanvoudin ja apulaisvaltakunnanvoudin välisestä tehtävien jaosta;
- 2) Ulosottolaitoksen johtoryhmästä;
- 3) 3 luvun 14 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityistoimien keskittämisen järjestämisestä;
- 4) johtavien kihlakunnanvoutien tehtävistä;
- 5) tehtävien jakamisen ja niiden muun järjestämisen määräytymisperusteista.

Ulosottolaitoksen työjärjestys julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Ulosottolaitoksen keskushallinnolla on työjärjestys, jonka valtakunnanvouti vahvistaa. Keskushallinnon työjärjestyksessä annetaan tarkemmat määräykset keskushallinnon sisäisestä organisaatiosta, tehtävistä ja niiden järjestämisestä sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta. Toimintayksiköllä voi olla työjärjestys, jonka toimintayksikön päällikkö vahvistaa. Toimintayksikön työjärjestyksessä voidaan antaa tarkemmat määräykset yksikön tehtävistä ja niiden järjestämisestä sekä yksikön sisäisestä toimivallan jaosta.

14 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Valtakunnanvoudin ja apulaisvaltakunnanvoudin nimittää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Apulaisvaltakunnanvoudin virka on määräajaksi täytettävä virka, johon nimitys-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

tään viideksi vuodeksi kerrallaan. Virkaan nimitetään kuitenkin enintään sen kuukauden loppuun, jona nimitettävä on saavuttanut valtion virkamieslain (750/1994) 35 §:ssä säädetyn eroamisiän.

Sen lisäksi, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:n 2 momentissa säädetään, valtakunnanvouden ja apulaisvaltakunnanvouden kelpoisuusvaatimuksena on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto sekä erinomainen perehtyneisyys ulosottotoimeen.

Johtavan kihlakunnanvouden, kihlakunnanvouden, johtavan hallintovouden ja hallintovouden nimittää valtakunnanvouti. Johtavan kihlakunnanvouden ja johtavan hallintovouden virat ovat määrääjäksi täytettäviä virkoja, joihin nimitetään viideksi vuodeksi kerrallaan. Virkaan nimitetään kuitenkin enintään sen kuukauden loppuun, jona nimitettävä on saavuttanut valtion virkamieslain 35 §:ssä säädetyn eroamisiän.

Johtavan kihlakunnanvouden ja kihlakunnanvouden viran kelpoisuusvaatimuksena on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto, hyvä perehtyneisyys ulosottotoimeen tai muissa tehtävissä saavutettu taito viran menestykselliseen hoitamiseen sekä tehtävään vaadittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Johtavalla kihlakunnanvoudilla on lisäksi oltava tehtävän hoitamisessa tarvittava johtamistaito.

Johtavan hallintovouden ja hallintovouden virkojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Ulosottoylitarkastajan ja ulosottotarkastajan nimittämisestä ja virkojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ulosottolaitoksessa voi olla myös muuta virkasuh-teista henkilöstöä.

24 §

Ulosoton tietojärjestelmä ja ulosottorekisteri

Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Ulosottolaitos huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosoton tietojärjestelmään kuuluu ulosottorekisteri, jota pidetään ja käytetään ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien suorittamista varten.

Tietojärjestelmän ja ulosottorekisterin tarkoitus on edistää ulosottoasioiden tarkoituksenmukaista ja velalliskohtaista käsittelyä sekä sähköistä asiointia samoin kuin ulosoton hallinnon johto-, ohjaus-, tarkastus- ja valvontatehtävien sekä tilastoinnin suorittamista.

25 §

Rekisterinpitäjä

Ulosottolaitos pitää ulosottorekisteriä. Ulosottolaitoksen keskushallinto huolehtii rekisterin yleisestä ylläpidosta sekä antaa määräyksiä tietojen teknisestä tallettamis- ja käsittelytavasta.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

26 §

Rekisterin tietosisältö

Ulosottorekisteriin saadaan kerätä ja tallettaa:

27 §

Oikeus käsitellä tietoja

Ulosottolaitoksen ja oikeusministeriön asianomaiset virkamiehet saavat ulosottoasiassa tai ulosoton hallintoasiassa käsitellä salassapitosäännösten estämättä 26 §:ssä tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin se on tarpeellista heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi, erityistietoja kuitenkin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä tällaisten tehtävien suorittamiseksi. Oikeusministeriön virkamiehet saavat ulosoton hallintoasiassa käsitellä salassapitosäännösten estämättä 26 §:ssä tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin se on välttämätöntä heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi.

31 §

Todistus ulosottorekisteristä

Jokaisella on oikeus saada ulosottoviranomaiselta nimeämäänsä henkilöä ulosottoasian vastajana koskeva todistus ulosottorekisteristä. Todistukseen merkitään pyynnön esittämispäivää edeltäneiden kahden vuoden aikana talletetut seuraavat tiedot:

35 §

Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Ulosottolaitos voi päättää teknisen käyttöyhteyden perustamisesta ja tietojen luovuttamisesta sen avulla ulosottorekisteristä, jos tietojen vastaanottajalla on lain mukaan oikeus saada tietoja ulosottoviranomaiselta sähköisessä muodossa. Ennen käyttöyhteyden avaamista tietojen vastaanottajan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

2 luku

Ulosottoperusteet

28 §

Tuomioistuimen ilmoitus ja ulosottomiehen todistus

Tuomioistuimen, jossa on nostettu 26 §:ssä tarkoitettu kanne, tulee välittömästi ilmoittaa siitä ulosottomiehelle ulosoton tietojärjestelmään merkitsemistä varten.

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

1 §

Ulosoton hakeminen

Ulosottoa haetaan:

- 1) kirjallisella hakemuksella tai sähköisellä viestillä, joka toimitetaan ulosottoviranomaiselle;
- 2) ulosoton sähköisessä asiointipalvelussa laaditulla hakemuksella;
- 3) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos Ulosottolaitos on myöntänyt hakijalle siihen luvan (*tietojärjestelmä-hakija*).

Kirjallinen hakemus on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan henkilön sekä julkisyhteisön on toimitettava ulosottohakemus ulosottoviranomaiselle 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Muulla tavalla toimitettua ulosottohakemusta ei oteta käsiteltäväksi. Muulla tavalla toimitettu ulosottohakemus otetaan kuitenkin käsiteltäväksi, jos se ei ole laadittavissa mainituissa lainkohdissa tarkoitettulla tavalla.

2 §

Ulosottohakemuksen sisältö

Jos usea velallinen vastaa hakijan saatavasta tai sen osasta ja saatavaa koskeva toinen ulosottoasia on jo vireillä tai pannaan samalla kertaa vireille, hakemuksessa on ilmoitettava, kuka on siinä velallisena.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

7 §

Ulosottoperusteen ja saamistodisteen toimittaminen jälkikäteen

Jos hakemus on tehty sähköisessä muodossa, mutta siihen tulee liittää kirjallinen ulosottoperuste tai saamistodiste, asiakirja tulee toimittaa ulosottoviranomaiselle kolmen viikon kuluessa asian vireilletulosta. Samalla on ilmoitettava, mihin hakemukseen asiakirja liittyy.

— — — — —

8 §

Vireilletulon ajankohta

Ulosottoasia tulee vireille, kun ulosottohakemus saapuu ulosottoviranomaiselle tai ulosoton tietojärjestelmään, jollei myöhemmin käy ilmi, ettei vireilletulon edellytyksiä ollut.

— — — — —

11 §

Asiamiehen valtakirja

Asianajaja, julkinen oikeusavustaja, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ja tietojärjestelmähakijan hakemuksessaan ilmoittama asiamies saavat edustaa päämiestään esittämättä valtakirjaa, jollei ulosottomies toisin määrää. Muun asiamiehen on esitettävä päämiehensä allekirjoittama valtakirja, jollei oikeutta toimia asiamiehenä voida pitää epäilyksettömänä. Varojen nostamiseen ja omaisuuden haltuun ottamiseen kaikilla asiamiehillä on oltava siihen nimenomaisesti oikeutettava valtakirja tai tällaisesta oikeudesta on ilmoitettava tietojärjestelmähakemuksessa.

Valtakirja voidaan toimittaa sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä. Jos ulosottomies epäilee valtakirjan aitoutta, hänen on vaadittava asiamiestä toimittamaan se alkuperäisenä.

Ulosottolaitos voi velkojan pyynnöstä päättää, että valtakirja talletetaan ulosoton tietojärjestelmään asiamiehen edustusvallan osoittamiseksi, jos on ilmeistä, ettei täytäntöönpanon luotettavuus siitä kärsi. Asiamiehen ei tällöin tarvitse esittää muuta valtakirjaa, ellei ulosottomies toisin määrää. Tietojärjestelmään talletettu valtakirja on välittömästi peruutettava, jos valtakirjan antaja sitä pyytää.

13 §

Vastaava ulosottomies

Samaa vastaajaa koskevat kaikki ulosottoasiat käsittelee:

- 1) sama kihlakunnanvouti sekä ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja (*vastaava ulosottomies*), tai
- 2) sama kihlakunnanvouti ja ulosottoasioita yhteistyössä käsittelevä useamman ulosottoylitarkastajan tai ulosottotarkastajan ryhmä (*perintäryhmä*).

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Vastaavina ulosottomiehinä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ovat kihlakunnanvouti sekä se perintäryhmään kuuluva ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja, jonka kihlakunnanvouti on määrännyt vastaavaksi ulosottomieheksi kyseisen vastaajan ulosottoasioissa.

Vastaavalla ulosottomiehellä on toimivalta koko maassa. Sama toimivalta on perintäryhmään kuuluvalla muulla ulosottomiehellä hänen suorittaessaan täytäntöönpanotoimia perintäryhmälle kuuluvassa ulosottoasiassa.

14 §

Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen laajassa täytäntöönpanossa

Vastaajana olevan **muun** luonnollisen henkilön **kuin elinkeinonharjoittajan** vastaava ulosottomies on hänen asuin- tai kotipaikkansa ulosottomies.

Vastaajana olevan elinkeinonharjoittajan, yhtiön, yhtymän ja muun yhteisön vastaava ulosottomies on vastaajan tosiasiallisen toimipaikan ulosottomies. Jos vastaajalla ei ole tosiasiallista toimipaikkaa Suomessa, vastaava ulosottomies on kotipaika-n ulosottomies.

Jos toimitukset pitää kokonaisuudessaan tai pääosin muu kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitettu ulosottomies ja samaa vastaajaa koskevia muita ulosottoasioita ei ole vireillä, vastaava ulosottomies on toimituspaikan ulosottomies.

Jos vastaajalla ei ole asuin- tai kotipaikkaa eikä toimipaikkaa Suomessa tai se ei ole tiedossa, taikka jos on useita tässä pykälässä tarkoitettua edellytyksiä täyttäviä vaihtoehtoja vastaavan ulosottomiehen määräytymiselle, vastaava ulosottomies on sen toimipaikan ulosottomies, jossa täytäntöönpano voidaan tarkoituksenmukaisesti toimittaa.

14 a §

Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen muussa täytäntöönpanossa

Jos vastaajan ulosottoasiat käsitellään perustäytäntöönpanon tai erityistäytäntöönpanon toimintayksikössä, vastaavana ulosottomiehenä on asianomaisen toimintayksikön ulosottomies.

Täytäntöönpanon tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi tietyt erityisosaamista vaativat täytäntöönpanotoimet (*erityistoimi*) voidaan keskittää tietyille ulosottomiehille, jotka toimivat silloin kyseisten toimien osalta vastaavina ulosottomiehinä. Erityistoimista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Täytäntöönpanoa keskitettäessä tulee huolehtia siitä, että vastaajan tosiasiallinen mahdollisuus valvoa etuaan tulee asianmukaisesti turvatuksi.

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuessa velalliselle on ilmoitettava uusi vastaava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa. (Uusi 2 mom.)

15 a §

Muutoksenhakukielto vastaavan ulosottomiehen määräytymiseen

Vastaavan ulosottomiehen määräytymiseen ei saa **erikseen** hakea muutosta.

19 §

Väliaikaistoimen suorittaminen

Väliaikaistoimen saa suorittaa muukin kuin vastaava ulosottomies. Ulosottoylitarkastaja saa suorittaa väliaikaistoimen kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvassa asiassa ja ulosottotarkastaja ulosottoylitarkastajan toimivaltaan kuuluvassa asiassa.

33 §

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
- 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa **sekä tarvittavat muut yhteystiedot**;
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;
- 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus;
- 5) yhteydenottokehoitus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;
- 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmitattavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
- 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

Tietojärjestelmähakijalle annetaan vireilletuloilmoitus tai muu vastaava ilmoitus asianomaisen luvan mukaisesti.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

40 §

Todisteellinen tiedoksianto

Jollei tiedoksianto onnistu myöskään 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, jäljennös tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään vastaanottajan osoitteeseen, jos sellainen tunnetaan. Muuhun tiedoksiantoon ei tarvitse ryhtyä. Asiakirjat säilytetään tämän jälkeen kyseisessä Ulosottolaitoksen toimipaikassa vastaanottajan saatavilla.

64 §

Yleinen säännös

Ulosottolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada keskitetysti jäljempänä säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot ja luovuttaa niitä ulosottomiehille käytettäväksi yksittäisissä ulosottoasioissa, jos keskitetty tietojen hankkiminen on täytäntöönpanoa varten tarkoituksenmukaista.

69 §

Yleinen säännös

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta ja velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja niin kuin 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle ja Ulosottolaitoksen keskushallinnolle hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään 1 luvussa.

108 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

Ulosottoylitarkastaja saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

4 luku

Ulosmittaus

83 §

Maksun ajankohta

Käteismaksu katsotaan suoritetuksi, kun se on maksettu ulosottoviranomaiselle.

10 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita, täytäntöönpanon keskeyttäminen ja **kantelu**

27 §

Kantelun tekeminen ja ratkaiseminen

Ulosottoviranomaisen lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden täyttämättä jättämisestä saa tehdä **kantelun** Ulosottolaitoksen keskushallinnolle.

Kantelun ratkaisee valtakunnanvouti tai hänen määräämänsä johtava hallintovouti. Valtakunnanvoudin tai apulaisvaltakunnanvoudin toimista tehdyn **kantelun** ratkaisee oikeusministeriö.

Kanteluun sovelletaan, mitä hallintolain (434/2004) 8 a luvussa säädetään hallintokantelusta. (Uusi 3 mom.)

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

2 a §

Toimivaltaisen tuomioistuimen määräytyminen

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä ulosottoasian vastaajana olevala luonnollisella henkilöllä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Jos ulosottoasian vastaaja on oikeushenkilö, muutosta haetaan käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön kotipaikka sijaitsee tai sen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

~~Yksinomaan~~ **Kiinteää** omaisuutta koskeva muutoksenhaku **voidaan tutkia myös** siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteä omaisuus sijaitsee.

Jos mikään käräjäoikeus ei ole 1—3 momentin nojalla toimivaltainen, muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

3 §

Valituksen tekeminen ja peruuttaminen

Valituskirjelmä on toimitettava Ulosottolaitokselle viimeistään 5 ja 6 §:ssä säädetyn määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Valituskirjelmä saadaan toimittaa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Jos valitus myöhästyy, valitusoikeus menetetään.

— — — — —

4 §

Valituksen vireilletulo

Valitus tulee vireille toimivaltaisessa kärjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut Ulosottolaitokselle. Valitusasiakirjat ja jäljennökset asiassa kertyneistä ulosottoasiakirjoista on heti toimitettava kärjäoikeuteen. Samalla ulosottomiehen on annettava kärjäoikeudelle selvitys siitä, onko valituskirjelmä saapunut määräajassa.

Jos valituskirjelmä on määräajassa toimitettu toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, valituksen katsotaan tulleen oikein vireille. Valituskirjelmä tai sen jäljennös on heti toimitettava päätöksen tai toimen tehneelle ulosottomiehelle.

10 §

Kihlakunnanvoudin lausunto

Jos valituskirjelmässä pyydetään täytäntöönpanon keskeyttämistä, asianomaisen kihlakunnanvoudin tulee viipymättä toimittaa keskeytystä koskeva lausuntonsa kärjäoikeuteen. Muilta osin kihlakunnanvoudin tulee toimittaa lausuntonsa valituksesta kahden viikon kuluessa valituskirjelmän saapumisesta. Kärjäoikeus voi perustellusta syystä pidentää määräaika.

11 §

Lausunnon sisältö

Kihlakunnanvoudin on annettava lausunnossaan selvitys täytäntöönpanotoimista sekä perusteltu kannanotto valituskirjelmässä esitetyistä vaatimuksista ja seikoista, joihin vaatimus perustuu. Lisäksi lausunnossa tulee ilmoittaa ulosottoasian asianosaiset, täytäntöönpanon senhetkinen vaihe sekä mahdollinen täytäntöönpanon keskeytys ja se, milloin keskeytys päättyy. Lausuntoon tulee liittää soveltuvalla tavalla asianomaisten tiedoksianto-osoitteet ja muut yhteystiedot.

18 §

Osoitus kantelun tekemiseen

Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen tai laiminlyönyt toimen suorittamisen, eikä ilmoitusta voida tutkia muutoksenhakemuksena, kärjä-

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

oikeuden tulee jättää valitus siltä osin tutkimatta ja osoittaa asianomainen kantelemaan Ulosottolaitoksen keskushallinnolle.

20 §

Oikeudenkäyntikulut

— — — — —
Jos sivullisen valitus hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä osittain tai kokonaan korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos kulujen jäämistä sivullisen vahingoksi voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää kohtuuttomana. Valtio voidaan määrätä korvaamaan myös ulosoton asianosaisen oikeudenkäyntikulut, jos asiassa on sattunut selvä virhe, joka olisi tullut korjata itseoikaisuna. Ennen kulujen määrittämistä valtion korvattaviksi Ulosottolaitoksen keskushallintoa on kuultava.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan laki Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta (619/2012) ja laki Valtakunnanvoudinvirastosta (519/2009).

Mitä 1 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetään johtavan kihlakunnanvoudin viran täyttämisestä määrääjäksi, ei koske virkaa ensi kertaa täytettäessä siihen nimitettävää virkamiestä, joka tämän lain voimaan tullessa on nimitettynä johtavan kihlakunnanvoudin vakinaiseen virkaan.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin valituksiin sovelletaan 11 luvun 2 §:n 3 momenttia sellaisena kuin se oli tämän lain tullessa voimaan. Lain 11 luvun 2 a §:ää ei sovelleta valituksiin, jotka ovat tulleet vireille ennen lain voimaantuloa.

Tämän lain tullessa voimaan ulosottovirastojen ja Valtakunnanvoudinviraston virat muuttuvat Ulosottolaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tässä tarkoitettu viran muuttuminen ei edellytä virkaan nimitetyn virkamiehen suostumusta. (Uusi 5 mom.)

2.

Laki

haastemieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan haastemieslain (505/1986) 1 ja 2 § sekä 6 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 690/2016, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

1 §

Haastemiehet

Haastemiehiä ovat virkansa puolesta haastemiehen esimiehet, haastemiehet ja ulosottoylitarkastajat.

2 §

Haastemiehen toimialue

Tuomioistuimen palveluksessa olevan haastemiehen toimialue on tuomiopiiri. Ulosottoylitarkastajan ja 6 §:n nojalla haastamisen ja tiedoksiannon suorittamiseen oikeutetun kihlakunnanvoudin toimialue on koko maa. Muun henkilön, joka on 6 §:n nojalla oikeutettu suorittamaan haastamisen ja tiedoksiannon, toimialueena on se virka-alue, jossa hän on päätehtävässään toimivaltainen.

6 §

Muut tiedoksiantoon oikeutetut

Haastamisen ja tiedoksiannon ovat oikeutettuja suorittamaan niin kuin haastemies:

- 1) poliisimies, syyttäjä, kihlakunnanvouti, rajavartiomies, pidättämiseen oikeutettu tullimies, tehtävään määrätty muu tullimies sekä käräjännotaari;
- 2) tuomioistuimen tai poliisilaitoksen päällikön määräämä asianomaisen viranomaisen palveluksessa oleva virkamies;
- 3) vankilanjohtaja tai vankilanjohtajan määräämä vankilan virkamies, kun viranomainen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on vanki;
- 4) puolustusvoimissa joukko-osaston komentajan tai häneen rinnastettavan esimiehen määräämä virkamies, kun viranomainen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on rikoslain (39/1889) 45 luvussa tarkoitettu; sekä
- 5) Suomen edustustossa ulkoministeriön tehtävään valtuuttama kunniakonsuli tai edustuston palveluksessa toimiva henkilö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

saamen kielilain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan saamen kielilain (1086/2003) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1340/2014, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Lain soveltamisala

Viranomaiset, joihin tätä lakia sovelletaan, ovat:

-
- 1) Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien toimielimet sekä sellaisten kuntayhtymien toimielimet, joissa joku näistä kunnista on jäsenenä;
 - 2) ne tuomioistuimet ja valtion piiri- ja paikallishallinnon viranomaiset, joiden virka-alueeseen 1 kohdassa mainitut kunnat kokonaan tai osittain kuuluvat;
 - 3) ne aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joiden toimialueeseen edellä mainitut kunnat kokonaan tai osittain kuuluvat, ja niiden yhteydessä toimivat toimielimet;
 - 4) saamelaiskäräjät, saamelaisasiain neuvottelukunta ja kolttalain (253/1995) 42 §:ssä tarkoitettu kyläkokous;
 - 5) valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies;
 - 6) kuluttaja-asiamies, kuluttajariitalautakunta, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta, tietosuoja-valtuutettu ja tietosujalautakunta;
 - 7) Ulosottolaitos, Verohallinto, Kansaneläkelaitos, Maanmittauslaitos ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos;
 - 8) ne valtion hallintoviranomaiset, jotka muutoksenhakuviranomaisina käsittelevät 1–7 kohdassa tarkoitetuissa ja mainituissa hallintoviranomaisissa vireille tulleita asioita.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä annetun lain (17/2017)
4 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §, 10 §:n 2 momentti, 13 §:n 4 momentti ja 18 § seuraavasti:

4 §

Tilitietojen hankkiminen

Toimivaltainen viranomainen asetuksen 14 artiklassa tarkoitettujen tilitietojen hankkimiseen on Suomessa ulosottomies.

Pyyntö tilitietojen hankkimisesta toimitetaan Suomessa ulosottomiehelle tai Ulosottolaitoksen keskushallinnolle, jonka on toimitettava pyyntö edelleen ulosottomiehelle. Ulosottomiehellä on pyynnön perusteella oikeus saada tilitiedot siten kuin ulosottoaaren 3 luvun 64—68 §:ssä säädetään.

7 §

Turvaamismääräyksen täytäntöönpanoa koskeva menettely

Kun pankkitili sijaitsee Suomessa, asetuksen 23 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut asiakirjat toimitetaan ulosottomiehelle tai Ulosottolaitoksen keskushallinnolle, jonka on toimitettava asiakirjat edelleen ulosottomiehelle. Ulosottomiehen on asiakirjat vastaanotettuaan annettava asetuksen 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu määräys turvaamismääräyksen toteuttamisesta ja toimitettava se pankille.

8 §

Liiallisesti turvatun määrän vapauttamista koskeva menettely

Velkojan on toimitettava asetuksen 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö liiallisesti turvatun määrän vapauttamisesta Suomessa 25 artiklassa tarkoitettujen varojen turvaamista koskevan ilmoituksen antaneelle ulosottomiehelle tai Ulosottolaitoksen keskushallinnolle, jonka on toimitettava pyyntö edelleen ulosottomiehelle.

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

10 §

Toisessa jäsenvaltiossa annetun turvaamismääräyksen tiedoksianto Suomessa

— — — — —
Jos jokin turvaamisen kohteena olevista pankkitileistä sijaitsee Suomessa, tiedoksi annettavat asiakirjat toimitetaan ulosottomiehelle tai Ulosottolaitoksen keskushallinnolle, jonka on toimitettava asiakirjat edelleen ulosottomiehelle. Ulosottomiehen on annettava asiakirjat tiedoksi velalliselle asetuksen 28 artiklan 3 kohdan sekä 11 §:n 2 momentin mukaisesti.
— — — — —

13 §

Oikeussuojakeinot turvaamismääräyksen täytäntöönpanoa vastaan

— — — — —
Edellä 1 ja 3 momentissa tarkoitettua oikeussuojakeinoa koskeva hakemus voidaan toimittaa myös Ulosottolaitoksen keskushallinnolle, jonka on toimitettava hakemus edelleen ulosottomiehelle.
— — — — —

18 §

Käännökset

Tuomioistuimelle, Ulosottolaitoksen keskushallinnolle tai ulosottomiehelle asetuksen 49 artiklan 2 kohdan mukaisesti osoitettaviin asiakirjoihin on liitettävä käännös suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin ulosoton rakenneuudistukseen liittyvän ulosoton organisaatiomuutoksen ja täytäntöönpanon jakamisen toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä. Seuranassa ja selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota uudistuksen vaikutuksiin velallisten ja velkojien asemaan, oikeusturvaan ja kielellisten oikeuksien toteutumiseen sekä täytäntöönpanon laatuun, asiantuntemukseen ja perintätulokseen samoin kuin uudistuksella tavoiteltuihin säästöihin.

Helsingissä 1.3.2019

Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Ari Jalonen sin
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marja Tuokila
valiokuntaneuvos Mikko Monto